ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 12ης Μαΐου 1998 *

Στην υπόθεση C-367/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Εφετείου Αθηνών προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Αλεξάνδρου Κεφάλα κ.λπ.

και

Ελληνικού Δημοσίου,

Οργανισμού Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων ΑΕ (ΟΑΕ),

υποστηριζόμενων από τις

Αθηναϊκή Χαρτοποιία ΑΕ κ.λπ.,

παρεμβαίνουσες στην κύρια δίκη,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 25 της δεύτερης οδηγίας 77/91/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1976, περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιριών κατά την έννοια του άρθρου 58, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων, με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά τη σύσταση της ανώνυμης εταιρίας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 230), καθώς και ως προς την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος απορρέοντος από διάταξη του κοινοτικού δικαίου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann, H. Ragnemalm και M. Wathelet, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn (εισηγητή), J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesauro
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Κεφάλας κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τους Α. Τεγόπουλο και Δ. Λιβιεράτο, δικηγόρους Αθηνών,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Μ. Σταθόπουλο, δικηγόρο Αθηνών, και Β. Κοντόλαιμο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

— ο Οργανισμός Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων ΑΕ (ΟΑΕ), εκπροσωπούμενος από τους Κ. Κεραμέα και Η. Σουφλερό, δικηγόρους Αθηνών,

— η Αθηναϊκή Χαρτοποιία ΑΕ κ.λπ., εκπροσωπούμενες από τους Σ. Φέλιο και Μ. Μανωλά, δικηγόρους Αθηνών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Γκουλούση, νομικό σύμβουλο,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Κεφάλα κ.λπ., εκπροσωπουμένων από τους δικηγόρους Α. Τεγόπουλο και Δ. Λιβιεράτο, της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τους Μ. Σταθόπουλο, Β. Κοντόλαιμο και Π. Μυλωνόπουλο, νομικό συνεργάτη Α΄ τάξεως της ειδικής νομικής υπηρεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, του Οργανισμού Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων ΑΕ (ΟΑΕ), εκπροσωπουμένου από τους Κ. Κεραμέα και Η. Σουφλερό, της Αθηναϊκής Χαρτοποιίας ΑΕ κ.λπ., εκπροσωπουμένων από τους Σ. Φέλιο και Μ. Μανωλά, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τον Δ. Γκουλούση, κατά τη συνεδρίαση της 18ης Νοεμβρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Φεβρουαρίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 6ης Ιουνίου 1996, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Νοεμβρίου 1996, το Εφετείο Αθηνών υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 25 της δεύτερης οδηγίας 77/91/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1976, περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιριών κατά την έννοια του άρθρου 58, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων, με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά τη σύσταση της ανώνυμης εταιρίας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 230, στο εξής: δεύτερη οδηγία), καθώς και ως προς την καταχρηστική άσκηση δικαιώματος απορρέοντος από διάταξη του κοινοτικού δικαίου.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, Α. Κεφάλα κ.λπ., μετόχων της ανώνυμης εταιρίας Αθηναϊκή Χαρτοποιία ΑΕ (στο εξής: Χαρτοποιία), και, αφετέρου, του Ελληνικού Δημοσίου και του Οργανισμού Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων ΑΕ (στο εξής: ΟΑΕ), όπου οι εκκαλούντες της κύριας δίκης αμφισβητούν το κύρος της αποφάσεως περί αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του καθεστώτος που προβλέπεται από τον ελληνικό νόμο 1386/1983, της 5ης Αυγούστου 1983 (*ΦΕΚ*, αριθ. 107, της 8ης Αυγούστου 1983, σ. 14), και στο οποίο υπήχθη η Χαρτοποιία με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας της 30ής Μαρτίου 1984.

3 Ο ΟΑΕ είναι δημόσιος οργανισμός και συστάθηκε με τον νόμο 1386/1983. Λειτουργεί με τη μορφή ανώνυμης εταιρίας και ενεργεί υπό κρατική εποπτεία χάριν του κοινού συμφέροντος. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, του νόμου αυτού, σκοπός του ΟΑΕ είναι η συμβολή στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας με την οικονομική εξυγίανση επιχειρήσεων, την εισαγωγή και εφαρμογή αλλοδαπής τεχνογνωσίας, την ανάπτυξη της εθνικής τεχνογνωσίας, καθώς και την ίδρυση και εκμετάλλευση κοινωνικοποιημένων ή μικτής οικονομίας επιχειρήσεων.

4 Στο άρθρο 2, παράγραφος 3, του νόμου 1386/1983 απαριθμούνται οι εξουσίες που παρέχονται στον ΟΑΕ προς επίτευξη των σκοπών αυτών. Ο ΟΑΕ μπορεί έτσι να αναλαμβάνει τη διοίκηση και την τρέχουσα διαχείριση των υπό εξυγίανση ή κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων, να συμμετέχει στο κεφάλαιο επιχειρήσεων, να χορηγεί δάνεια, να εκδίδει ομολογιακά δάνεια ή να συνάπτει δάνεια, να αποκτά ομολογίες, καθώς και να μεταβιβάζει μετοχές ιδίως στους εργαζομένους ή στους φορείς εκπροσωπήσεώς τους, στους φορείς τοπικής αυτοδιοικήσεως ή σε άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, σε κοινωφελή ιδρύματα, σε κοινωνικούς φορείς ή σε ιδιώτες.

5 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου 1386/1983, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας μπορούν να υπαχθούν στο καθεστώς του νόμου αυτού επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες.

6 Κατά το άρθρο 7 του ίδιου νόμου, με απόφαση του αρμοδίου υπουργού μπορεί να ανατεθεί στον ΟΑΕ η διοίκηση της υπαγομένης στο καθεστώς του εν λόγω νόμου επιχειρήσεως, να ρυθμιστούν τα χρέη της κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά της ή να κινηθεί η διαδικασία εκκαθαρίσεώς της.

7 Το άρθρο 8 του νόμου 1386/1983 περιέχει τις διατάξεις περί αναλήψεως της διοικήσεως των επιχειρήσεων από τον ΟΑΕ. Η παράγραφος 1 του άρθρου 8, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο 1472/1984 (*ΦΕΚ*, τεύχος Α, αριθ. 112, της 6ης Αυγούστου 1984, σ. 1273), καθορίζει τις λεπτομέρειες της αναλήψεως της διοικήσεως και ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των επιφορτισμένων με τη διοίκηση της επιχειρήσεως προσώπων, τα οποία διορίζονται από τον ΟΑΕ, και των οργάνων της επιχειρήσεως. Στη διάταξη αυτή προβλέπεται ότι με τη δημοσίευση της υπουργικής αποφάσεως περί υπαγωγής της επιχειρήσεως στο καθεστώς του νόμου παύει η εξουσία των οργάνων διοικήσεως της επιχειρήσεως, καθώς και ότι η γενική συνέλευση διατηρείται μεν, δεν μπορεί όμως να αποφασίζει την ανάκληση μελών της διοικήσεως που έχουν διοριστεί από τον ΟΑΕ.

8 Το άρθρο 8, παράγραφος 8, του νόμου 1386/1983 προβλέπει ότι, κατά τη διάρκεια της προσωρινής διοικήσεως της υπαχθείσας στο εν λόγω νομικό καθεστώς εταιρίας, ο ΟΑΕ μπορεί να αποφασίζει την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της εν λόγω εταιρίας, κατά παρέκκλιση από τις ισχύουσες διατάξεις περί ανωνύμων εταιριών. Η αύξηση πρέπει να εγκριθεί από τον αρμόδιο υπουργό. Οι παλαιοί μέτοχοι διατηρούν δικαίωμα προτιμήσεως, το οποίο ασκείται εντός της προθεσμίας που καθορίζεται με την εγκριτική υπουργική απόφαση.

9 Κατόπιν της υπαγωγής της Χαρτοποιίας στο καθεστώς του νόμου 1386/1983, ο ΟΑΕ ανέλαβε τη διοίκηση της εταιρίας αυτής και αποφάσισε, στις 28 Μαΐου 1986, να αυξήσει το κεφάλαιό της κατά 940 εκατομμύρια δραχμές. Η αύξηση αυτή εγκρίθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 8, του νόμου 1386/1983, από τον Υφυπουργό Βιομηχανίας, Έρευνας και Τεχνολογίας με την απόφαση 153 της 6ης Ιουνίου 1986.

10 Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι οι παλαιοί μέτοχοι είχαν απεριόριστο δικαίωμα προτιμήσεως στην ανάληψη νέων μετοχών, το οποίο όφειλαν να ασκήσουν με γραπτή δήλωση εντός μηνός από της δημοσιεύσεως της υπουργικής αποφάσεως στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*. Οι εκκαλούντες της κύριας δίκης δεν έκαναν χρήση του δικαιώματος αυτού.

11 Οι τελευταίοι θεωρούν ότι η αύξηση του κεφαλαίου που αποφάσισε ο ΟΑΕ αντιβαίνει προς το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας, που ορίζει ότι «Κάθε αύξηση του κεφαλαίου πρέπει να αποφασίζεται από τη γενική συνέλευση». Κατά συνέπεια, άσκησαν αγωγή ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών το οποίο την απέρριψε.

12 Οι ενάγοντες και νυν εκκαλούντες της κύριας δίκης άσκησαν έφεση ενώπιον του Εφετείου Αθηνών. Το Ελληνικό Δημόσιο, θεωρώντας ότι η αγωγή περί αναγνωρίσεως της ακυρότητας που είχαν ασκήσει οι ενάγοντες-εκκαλούντες ήταν καταχρηστική, προέβαλε ένσταση καταχρήσεως δικαιώματος, βάσει του άρθρου 281 του Αστικού Κώδικα, κατά το οποίο «Απαγορεύεται η άσκηση του δικαιώματος αν αυτή υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος».

13 Στην απόφασή του περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι το άρθρο 281 του Αστικού Κώδικα μπορεί να εφαρμοστεί για να αποκλείσει δικαιώματα απορρέοντα από κοινοτικές διατάξεις οσάκις τα δικαιώματα αυτά ασκούνται καταχρηστικά. Εν προκειμένω, η εκ μέρους των εκκαλούντων της κύριας δίκης και βάσει του άρθρου 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας προβαλλόμενη ακυρότητα της αποφάσεως περί αυξήσεως του κεφαλαίου που έλαβε ο ΟΑΕ υπερβαίνει προφανώς, κατά το εθνικό δικαστήριο, τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη και τα χρηστά ήθη, καθώς και ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος.

14 Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο στηρίχθηκε σε ορισμένα πραγματικά περιστατικά.

15 Έτσι, κατά τον χρόνο της υπαγωγής της στο καθεστώς του νόμου 1386/1983, η Χαρτοποιία είχε σημαντικά ληξιπρόθεσμα χρέη προς τράπεζες και διάφορους άλλους πιστωτές, είχε οξύτατο πρόβλημα ρευστότητας, στερούνταν ιδίων κεφαλαίων και το ενεργητικό της δεν επαρκούσε για την κάλυψη των υποχρεώσεών της, η δε αξία των μετοχών της ήταν μηδενική.

16 Εξάλλου, με την αύξηση του κεφαλαίου που πραγματοποίησε ο ΟΑΕ και την εν συνεχεία μετοχοποίηση των χρεών επήλθε ανάκαμψη των εργασιών της Χαρτοποιίας. Επομένως, οι μέτοχοι εξασφαλίστηκαν μέσω της οικονομικής αξίας των μετοχών τους, αποφεύχθηκε ο κίνδυνος απολύσεως χιλιάδων εργαζομένων και κατέστη δυνατή η συνέχιση της συνεργασίας με μεγάλο αριθμό προμηθευτών προς το συμφέρον της εθνικής οικονομίας. Αντιθέτως, χωρίς την πραγματοποιηθείσα αύξηση του κεφαλαίου, η Χαρτοποιία θα είχε κηρυχθεί σε πτώχευση και θα είχαν εκποιηθεί τα περιουσιακά της στοιχεία κατόπιν αιτήσεως των πιστωτών, αυτό δε θα είχε επίσης ως συνέπεια την απώλεια του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων επί ζημία των μετόχων, την απόλυση των εργαζομένων και την εξαφάνιση μιας σημαντικής για την εθνική οικονομία επιχειρήσεως.

17 Τέλος, κατά την αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου δόθηκε στους μετόχους το δικαίωμα προτιμήσεως στην ανάληψη των μετοχών, του οποίου ωστόσο δεν έκαναν χρήση.

18 Παραπέμποντας στην απόφαση της 12ης Μαρτίου 1996, C-441/93, Παφίτης κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-1347, σκέψεις 67 έως 70), το αιτούν δικαστήριο ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αναγνωρίζεται η δυνατότητα στον εθνικό δικαστή να εφαρμόσει διάταξη του εσωτερικού δικαίου (εν προκειμένω του άρθρου 281 του ΑΚ), για να εκτιμηθεί αν ένα δικαίωμα που απονέμεται από τις επίμαχες κοινοτικές διατάξεις ασκείται από τον δικαιούχο διάδικο καταχρηστικά, ή υπάρχουν άλλες θεσμοθετημένες ή παγιωμένες αρχές, στο δίκαιο της Κοινότητας και ποίες για να μπορεί κατά περίπτωση ο εθνικός δικαστής να στηριχτεί;

2) Σε αρνητική περίπτωση, αν δηλαδή τη δικαιοδοσία αυτή επιφυλάσσει το ΔΕΚ στον εαυτό του, για λόγους π.χ. ομοιόμορφης εφαρμογής των κοινοτικών διατάξεων, μπορούν τα συγκεκριμένα περιστατικά όπως διατυπώθηκαν από το εναγόμενο εφεσίβλητο Δημόσιο ως ενιστάμενο και αποτέλεσαν θέμα αποδείξεως στην προεκδοθείσα υπ' αριθ. 5943/1994 απόφαση αυτού του δικαστηρίου, και διατυπώθηκαν επιγραμματικά στην προηγούμενη παράγραφο αυτής της απόφασης, ή ορισμένα από αυτά και ποία, να αποτρέψουν την ευδοκίμηση της αγωγής στηριζομένης σε παράβαση του άρθρου 25, παράγραφος 1, της υπ' αριθ. 77/91/ΕΟΚ δεύτερης οδηγίας του Συμβουλίου;»

19 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ουσιαστικά να πληροφορηθεί αν, αφενός, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να εφαρμόσουν διάταξη του εθνικού δικαίου προκειμένου να εκτιμήσουν αν ένα δικαίωμα απορρέον από κοινοτική διάταξη ασκείται καταχρηστικώς ή αν η εκτίμηση αυτή πρέπει να γίνει βάσει του κοινοτικού δικαίου και, αφετέρου, αν, ενόψει των περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, συντρέχουν οι προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ότι το δικαίωμα που απορρέει από το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας ασκήθηκε καταχρηστικά.

20 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι πολίτες δεν μπορούν να επικαλούνται το κοινοτικό δίκαιο καταχρηστικά ή καταστρατηγώντας το (βλ., ιδίως, στον τομέα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, αποφάσεις της 3ης Δεκεμβρίου 1974, 33/74, Van Binsbergen, Συλλογή τόμος 1974, σ. 513, σκέψη 13, και της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-23/93, TV10, Συλλογή 1994, σ. I-4795, σκέψη 21· στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 1985, 229/83, Leclerc κ.λπ., Συλλογή 1985, σ. 1, σκέψη 27· στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, απόφαση της 21ης Ιουνίου 1988, 39/86, Lair, Συλλογή 1988, σ. 3161, σκέψη 43· στον τομέα της κοινής γεωργικής πολιτικής, απόφαση της 3ης Μαρτίου 1993, C-8/92, General Milk Products, Συλλογή 1993, σ. I-779, σκέψη 21· στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, απόφαση της 2ας Μαΐου 1996, C-206/94, Paletta, Συλλογή 1996, σ. I-2357, σκέψη 24).

21 Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετο προς την κοινοτική έννομη τάξη το ότι τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν διάταξη του εσωτερικού δικαίου, όπως αυτή του άρθρου 281 του ελληνικού Αστικού Κώδικα, προκειμένου να εκτιμήσουν αν ένα δικαίωμα το οποίο απορρέει από κοινοτική διάταξη ασκείται καταχρηστικά.

22 Μολονότι το Δικαστήριο δεν μπορεί να υποκαθιστά με την κρίση του τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία είναι τα μόνα αρμόδια να διαπιστώνουν τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της οποίας επιλαμβάνονται, ωστόσο, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η εφαρμογή ενός τέτοιου κανόνα δεν μπορεί να θίγει την πλήρη αποτελεσματικότητα και την ομοιόμορφη εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων εντός των κρατών μελών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Παφίτης κ.λπ., σκέψη 68). Ειδικότερα, τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν, οσάκις εκτιμούν την άσκηση ενός δικαιώματος που απορρέει από κοινοτική διάταξη, να αλλοιώνουν το περιεχόμενο της διατάξεως αυτής ούτε να θέτουν σε κίνδυνο τους επιδιωκόμενους με αυτή στόχους.

23 Στην προκειμένη περίπτωση, θα θιγόταν η ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και η πλήρης ενέργειά του, αν θεωρηθεί ότι ένας μέτοχος, επικαλούμενος το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας, ασκεί καταχρηστικά το δικαίωμά του με την αιτιολογία ότι διά της αυξήσεως του κεφαλαίου, κατά της οποίας βάλλει, αντιμετωπίστηκαν οι οικονομικές δυσχέρειες που έθεταν σε κίνδυνο την εταιρία και ο ίδιος προσπορίστηκε προφανή οικονομικά οφέλη.

24 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η αρμοδιότητα της γενικής συνελεύσεως προς λήψη αποφάσεων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφος 1, εφαρμόζεται και στην περίπτωση που η εταιρία αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 30ής Μαΐου 1991, C-19/90 και C-20/90, Καρέλλα και Καρέλλας, Συλλογή 1991, σ. I-2691, σκέψη 28, και της 24ης Μαρτίου 1992, C-381/89, Σύνδεσμος Μελών της Ελευθέρας Ευαγγελικής Εκκλησίας κ.λπ., Συλλογή 1992, σ. I-2111, σκέψη 35). Δεδομένου ότι αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου έχει εκ φύσεως ως σκοπό τη βελτίωση της περιουσιακής καταστάσεως της εταιρίας, ο χαρακτηρισμός μιας αγωγής στηριζομένης στο άρθρο 25, παράγραφος 1, ως καταχρηστικής, για τον λόγο που μνημονεύεται στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως, θα ισοδυναμούσε με αποκλεισμό της απλής ασκήσεως του δικαιώματος που απορρέει από τη διάταξη αυτή.

25 Έτσι, ένας μέτοχος δεν θα μπορούσε ποτέ, σε κατάσταση οικονομικής κρίσεως της εταιρίας, να επικαλεστεί το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας. Κατά συνέπεια, το περιεχόμενο της διατάξεως αυτής, η οποία, κατά την προαναφερθείσα νομολογία, πρέπει να τυγχάνει εφαρμογής σε μια τέτοια κατάσταση, θα αλλοιωνόταν.

26 Ομοίως, θα θιγόταν η ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και η πλήρης ενέργειά του, αν καταλογιστεί σε έναν μέτοχο, επικαλούμενο το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας, καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος που απορρέει από τη διάταξη αυτή λόγω του ότι δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του προτιμήσεως, που προβλέπει το άρθρο 29, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας, προς ανάληψη νέων μετοχών οι οποίες εκδόθηκαν επ' ευκαιρία της επίδικης αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου.

27 Η άσκηση του δικαιώματος προτιμήσεως θα σήμαινε ότι ο μέτοχος θα προσέφερε τη συνεργασία του προς εφαρμογή της αποφάσεως περί αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου χωρίς την έγκριση της γενικής συνελεύσεως, αποφάσεως κατά της οποίας ακριβώς βάλλει βάσει του άρθρου 25, παράγραφος

1, της δεύτερης οδηγίας. Κατά συνέπεια, το να ζητείται από έναν μέτοχο να μετάσχει στην αποφασισθείσα αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου χωρίς την έγκριση της γενικής συνελεύσεως, ώστε να μπορεί αυτός να επικαλεστεί τη διάταξη αυτή, θα ισοδυναμούσε με αλλοίωση του περιεχομένου της διατάξεως αυτής.

28 Πάντως, το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει το αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, ενόψει σοβαρών και επαρκών ενδείξεων, ο μέτοχος που επικαλείται το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας άσκησε την αγωγή αναγνωρίσεως της ακυρότητας αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου με σκοπό να επιτύχει, εις βάρος της εταιρίας, παράνομα οφέλη και προδήλως ξένα προς τον σκοπό της εν λόγω διατάξεως, ο οποίος συνίσταται στο να εξασφαλίζει στους μετόχους ότι απόφαση περί αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου και, κατά συνέπεια, μεταβολής των ποσοστών των μεριδίων των μετόχων δεν λαμβάνεται χωρίς τη συμμετοχή τους στην άσκηση της εξουσίας λήψεως αποφάσεων της εταιρίας.

29 Ενόψει των προεκτεθέντων, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει τα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόσουν διάταξη του εσωτερικού δικαίου προκειμένου να εκτιμήσουν αν ένα δικαίωμα που απορρέει από διάταξη του κοινοτικού δικαίου ασκείται καταχρηστικά. Ωστόσο, κατά την εκτίμηση αυτή, δεν είναι δυνατό να καταλογιστεί σε έναν μέτοχο, επικαλούμενο το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας, καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος που απορρέει από τη διάταξη αυτή για τον μοναδικό λόγο ότι με την αύξηση του κεφαλαίου, κατά της οποίας βάλλει, αντιμετωπίστηκαν οικονομικές δυσχέρειες που έθεταν σε κίνδυνο την εταιρία και ο ίδιος προσπορίστηκε προφανή οικονομικά οφέλη ή ότι δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του προτιμήσεως, που προβλέπει το άρθρο 29, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας, προς ανάληψη νέων μετοχών οι οποίες εκδόθηκαν επ' ευκαιρία της επίδικης αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

30 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 6ης Ιουνίου 1996 το Εφετείο Αθηνών, αποφαίνεται:

Το κοινοτικό δίκαιο δεν εμποδίζει τα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόσουν διάταξη του εσωτερικού δικαίου προκειμένου να εκτιμήσουν αν ένα δικαίωμα που απορρέει από διάταξη του κοινοτικού δικαίου ασκείται καταχρηστικά. Ωστόσο, κατά την εκτίμηση αυτή, δεν είναι δυνατό να καταλογιστεί σε έναν μέτοχο, επικαλούμενο το άρθρο 25, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας 77/91/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1976, περί συντονισμού των εγγυήσεων που απαιτούνται στα κράτη μέλη εκ μέρους των εταιριών κατά την έννοια του άρθρου 58, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, για την προστασία των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων, με σκοπό να καταστούν οι εγγυήσεις αυτές ισοδύναμες όσον αφορά τη σύσταση της ανώνυμης εταιρίας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της, καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος που απορρέει από τη διάταξη αυτή για τον μοναδικό λόγο ότι με την αύξηση του κεφαλαίου, κατά της οποίας βάλλει, αντιμετωπίστηκαν οικονομικές δυσχέρειες που έθεταν σε κίνδυνο την εταιρία και ο ίδιος προσπορίστηκε προφανή οικονομικά οφέλη ή ότι δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του προτιμήσεως, που προβλέπει το άρθρο 29, παράγραφος 1, αυτής της οδηγίας, προς ανάληψη νέων μετοχών οι οποίες εκδόθηκαν επ' ευκαιρία της επίδικης αυξήσεως του εταιρικού κεφαλαίου.

Rodríguez Iglesias Gulmann Ragnemalm Wathelet

Mancini Moitinho de Almeida Kapteyn Murray

Edward Puissochet Hirsch Jann Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Μαΐου 1998.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias